

Ο ΘΕΑΤΗΣ,

ἢ

Δοκίμια τεχνολογικά περὶ τὰ τῆς κοινῆς αἰ.

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΘΙΚΟΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΝ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ,
ΚΑΙ ΘΕΣΜΟΘΕΤΙΚΟΝ,

Ἐκδιδόμενον δις τοῦ μηνός

παρὰ

ΜΙΧΑΗΛ ΣΧΙΝΑ.

ΔΡΙΟΜ. ΙΑ' ΚΑΙ ΙΒ' ΠΕΡΙΟΔΟΣ Α.

Θήξας δὲ κε φῶς ἀρετῆς, ποτὶ
πελώριον ὠρικασε κλέος ἀ-
νήρ, θεῶν σὺν παλάμῃ,

ἦτοι,

Μὲ τὴν ἀρετὴν ἀποιῶντες τοὺς ἀνδρας,
εἰς ὑβρίστην τοὺς ἐκφέρουεν δόξαν, σὺν
θεῶν βοήθῃ. Πινδ. Ὀλύμπ. εἰδ. ι.

ἘΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ἘΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΟΛΥΜΕΡΗ.

1837.

Ο ΘΕΑΤΗΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΗΘΙΚΟΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΝ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ,
ΚΑΙ ΘΕΣΜΟΘΕΤΙΚΟΝ.

Ἀριθμὸς ΙΙ. Περίοδος πρώτη. Τῆ 5 Ἀπριλίου 1837.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΦΡΑΣΙΣ ΤΟΥ Α΄ ΨΑΛ-
ΜΟΥ ΤΟΥ ΠΡΟΦΗΤΟΥ ΔΑΒΙΔ.

Περὶ ληψίς.

Ὁ Θεόπνευστος οὗτος ψαλμὸς περιέχει τὰ ἑφεξῆς.

Α') Τοὺς χαρακτηῖρας τῆς μακαριότητος τοῦ Θεοφιλοῦς· τρεῖς μὲν ἀποφατικοί: Μὴ πορευθῆναι ἐν βουλῇ ἀσεβῶν· Μὴ στήναι ἐν ἁδῶ ἁμαρτωλῶν· Μὴ καθίσει ἐν καθέδρᾳ λοιμῶν (S1)· ἓνα δὲ καταφατικὸν καὶ θετικόν, τὴν ἐγκάρδιον καὶ πρακτικὴν ἀφασίωσιν εἰς τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ (S2).

Β') Παρομοιάζει τὸν τοιοῦτον μακαριστὸν ἄνδρα πρὸς δένδρον καρποφόρον καὶ θειβαλές (S3).

Γ') Διαγράφει τὴν τελευταίαν ἀθλιότητα τῶν ἀνόμων καὶ τὴν παρὰ τῷ Θεῷ τῶν δικαίων εὐαρέστησιν (S4. 5. 6.)

« Μακάριος ἄνθρωπος, ὃς οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλῇ ἀσεβῶν ».

Μακάριος ὁ ἄνθρωπος, ὅστις δὲν ἐπορεύθη εἰς συμβούλιον ἀσεβῶν! Μακάριος! διότι δὲν ἐμίανεν οὔτε τὰς ἀκοάς, οὔτε τὰς φρένας, οὔτε τὴν ψυχὴν, ἀπὸ πονηρῶν καὶ βλασφημῶν περὶ Θεοῦ λογισμῶν, οὐδὲ περιέπεσεν εἰς τὴν ἐκ τούτων ἀθλιότητα καὶ κακοδαιμονίαν. Πορεύεται δὲ εἰς βουλήν ἀσεβῶν, οὐ μόνον ὅστις, συνομιλῶν μετ' αὐτῶν, ὁμοφρονεῖ καὶ συγκατατίθεται εἰς τὰς ἀθέους αὐτῶν δοξασίας, ἀλλὰ καὶ ὅστις καθ' ἑαυτὸν διανοεῖται ἀσεβείας καὶ ἀπιστίας λογισμούς· διότι καὶ οὗτος πορεύεται καὶ διάγει τὸν βίον κατὰ τὴν γνώμην καὶ τὰ φρονήματα τῶν ἀσεβῶν (α). Τοιαύτη εἰς Θεὸν ἁμαρτία

(α) Τὸ « Βουλὴ ἀσεβῶν » οἱ πλείστοι τῶν ὁσίων Πατέρων ἡρμήνευσαν συμβούλιον, συνέλευσιν, συνέδριον (Κύριλλος, Γλαρίας, Αὐγουστίνος, Θεοδώρητος, ἀρχιεπίσκοπος Σχολιαστής, κτλ.) καὶ ἡ τοῦ σημερινοῦ ἐβραϊκοῦ κώδικος ἀντιστοιχοῦσα λέξις συνέλευσιν σημαίνει

γίνεται μὲν ἀπάντων τῶν ἀδικημάτων πηγή, ἀποβαίνει δὲ καὶ κακὸς θησαυρὸς καὶ κάκιστον κειμήλιον εἰς τοὺς ἔχοντας καὶ περιθάλποντας αὐτήν· διότι καὶ τὸν νοῦν ἐκτυφλοῖ, καὶ τὴν θέλησιν αὐτῶν διαφθείρει. Καὶ πλανῶνται λοιπὸν οἱ κηκοδαίμονες εἰς τοῦ βίου τούτου τὴν ἀφεγγῆ καὶ πολυπλάνητον νύκτα ἔρημοι καὶ σκοτεινοὶ καὶ μεμονωμένοι, δίχως φύλακος ἀποσοβοῦντος τὴν ὁρμὴν τῶν ἀγρίων παθῶν, δίχως ὁδηγοῦ κατευθύνοντος πρὸς τὴν πράξιν τῆς ἀρετῆς, δίχως συμβούλου διορθοῦντος τὰς πλάνας τῆς διανοίας, δίχως ἐλπίδος εἰς τοὺς κινδύνους, καρτερίας εἰς τὰ δεινὰ, παρηγορίας εἰς τὰς θλίψεις· ἄγευστοι τῶν ἐκ τῆς θεοσεβείας εὐφροσυνῶν, ὄσαι τὴν ψυχὴν ἀναπτεροῦσι καὶ κατευφραίνουσι εἰς τὰς ἱεράς μυσταγωγίας καὶ τελετὰς, εἰς τὰς προσευχάς, εἰς τὰς δημοτελεῖς ἑορτάς, εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν γλυκερῶν καθηκόντων τῆς πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον ἀγάπης, καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς γαλήνην τῆς συνειδήσεως· ἄμοιροι τοῦ αἰωνίου τῆς ἀληθείας φωτός, τοῦ φωτίζοντος πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον καὶ τί ἄλλο, εἰμὴ ἔρημοι Θεοῦ;

Πρῶτος λοιπὸν χαρακτήρ καὶ πρώτη βᾶσις τῆς εἰς τὴν γῆν ἐφικτῆς τοῦ ἀνθρώπου μακαριότητος ὑπάρχει ὁ ἀπὸ τῆς ἀσεβείας χωρισμὸς. Συνοικεῖ, τυχόν, πολλάκις ὁ εὐσεβὴς μετὰ ἀσεβῶν, ἢ ἄλλων ὁπωσδήποτε περὶ τὴν θείαν λατρείαν πεπλανημένων, καὶ συναγελάζεται μετ' αὐτῶν καὶ συναναστρέφεται, συνδεδεμένος ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς τῆς πολιτικῆς κοινωνίας δεσμούς· ἀλλ' ἐν ᾧ συνδιάγει πρῶτος αἰεὶ πρὸς αὐτοὺς καὶ φιλόφρων καὶ εἰρηνικὸς, οὐδέποτε ὅμως συμπορεύεται μετ' αὐτῶν καὶ εἰς τοὺς σκοτεινοὺς τῆς δυσσεβείας θαλάμους, οὐδὲ συμμετέχει τῶν περὶ Θεοῦ κακοφρόνων αὐτῶν βουλῶν καὶ δοξασιῶν. Ομοιάζει στάχυν εὐβλαστον καὶ εὐκαρπον, ὅστις ἀναβαίνει θαλερὸς καὶ πολύχους, ἀκμάζων πλη-

καὶ συμβουλήν. Ὁ δὲ Κλήμης ὁ Στρωματεύς καὶ ὁ Μ. Βασίλειος καὶ ἄλλοι τῶν φωστῆρων τῆς Ἐκκλησίας ἐξέλαβον τὸ βουλὴ ἀντὶ τοῦ γνώμη, στοιχασμὸς. « τὸν μὲν πρῶτον μακαρισμὸν τετάχθαι ἐπὶ τῶν μὴ κατακολουθησάντων ταῖς γνώμαις ταῖς πονηραῖς, ταῖς ἀποστατησάσαις τοῦ Θεοῦ. (Στρωμ. β' σελ. 285). » Μὴ γένοιτο δεξασθαι ἡμᾶς ἐξ ἀπιστίας ποτὲ ἀμφιβολίαν περὶ Θεοῦ! τούτο γὰρ ἴσθι τὸ πνευθεῖν ἐν βουλῇ ἀσεβῶν, — ὑπόληψιν ἀπιστον λαβεῖν περὶ Θεοῦ (Μ. Βασ. ἐρμ. εἰς τὸν ἀ. ψαλ.). Ἄλλ' ἀμφοτέραι αἱ ἐρμηνεῖαι εἰς τὸ αὐτὸ καταντῶσι.

σίον ζιζανίου παραφύεντος καὶ συνακμάζοντος, οἷον αἴρας, ἂν τύχη, ἢ ἐλεβόρου, ἢ ἄλλης οἰασθήποτε φρυγανώδους ἢ δηλητηρίου βοτάνης. Ὡς ὁ ἀγαθὸς σίτος, παρομοίως καὶ αὐτὸς, οὐδὲ ὅπως διαφθείρεται οὐδὲ νοσεῖ στεροῦμενος τὴν ζωτικὴν καὶ τροφίμον ἱκμάδα τῆς εὐσεβείας, οὐδὲ νοθεύεται ποσῶς μεταλαμβάνων ἀπὸ τῆς παρερπούσης πονηρᾶς ποιότητος καὶ πικρίας τῶν κακοδύζων περὶ Θεοῦ φρονημάτων· ἀλλὰ πάντοτε τὴν κεφαλὴν ἀνατείνει πρὸς οὐρανὸν εὐρωστος καὶ χλαερὸς καὶ εὐθηνῶν, καὶ τὸν πυθμὲνα τῆς ρίζης ἔχων εὐπαγῆ καὶ βεβαίως ἐρρίζωμένον εἰς τὴν εὐλογημένην ἄρουραν τῆς πατρῴας ὀρθοδοξίας, ἐν μέσῳ τοῦ πνευματικοῦ τῆς ἐκκλησίας λήθου, ἐν μέσῳ τοῦ ὑγιαίνοντος σώματος τῶν πιστῶν. Εἰς ὅλον τὸν δρόμον τῶν ἀνθρωπίνων αὐτοῦ γνώσεων καὶ ἐπιστημῶν ἔχει τὴν εἰς Θεὸν εὐσέβειαν καὶ πίστιν, ὑψηλὰς ὑπερκειμένας, ὡς ὄχλας ἱεράς καὶ κρηπίδας ἀδαμαντίνους, καὶ δι' αὐτῶν ὀχετεύει καὶ κατευθύνει πρὸς χρῆσιν καλλίστην καὶ κοινωφελεστάτην, τῆς ἀνθρωπίνης παιδείας τὰ ποτιμώτατα βεῖθρα· οὐδὲ παραβλέπει τὰ ὑπερῶς ἐξοιδαινομῶτα, καὶ πλημμελῶς ὑπερχειλίζοντα, καὶ κατακλύζοντα τὴν ἔνδον τῆς ψυχῆς αὐτοῦ χλοάζουσαν φυτεῖαν τῶν θείων ἐννοιῶν. Εἰς ὅλας τοῦ βίου τὰς περιστάσεις βλέπει πάντοτε παρόντα τὸν Θεὸν τῶν πατέρων αὐτοῦ, ἀγήραστον, ἀθάνατον, ἀδιάδοχον συγγενῆ, καὶ φίλον ἰσχυρὸν καὶ πιστὸν, ὅστις ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ παρίσταται συμπαραστάτης ἴλεως καὶ εὐμενῆς, ὁδηγῶν αὐτὸν διὰ τῆς ἀκαθάρτου τοῦ βίου πορείας εἰς τὴν ἀνώλεθρον τῶν εὐσεβῶν κατοικίαν, ὅπου καθωδήγησε καὶ τοὺς μακαρίους αὐτοῦ πατέρας! καὶ ἀκολουθεῖ λοιπὸν πιστῶς τὸν ἀχώριστον τούτον ὁδηγόν, καὶ ψάλλει καὶ αὐτὸς μετὰ τοῦ Δαβὶδ, « Πρωρῶμην τὸν Κύριον, ὅτι ἐκ δεξιῶν μου ἐστίν, ἵνα μὴ σαλευθῶ. » ἔχει πολλάκις καὶ ὁ δαίμων ἀθεόφοβος δεξιὸν παραστάτην· ἀλλὰ ποῖον; ὀλέθριον δαίμονα, πνεῦμα πλάνης, ταρασσόν αὐτοῦ τὰς φρένας, καὶ ὑποσκελίζον εἰς μυρία δυστυχήματα. « Καὶ διάβολος στήτω ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ! »

Εἰς ὅλας τὰς φαινομένας ἀταξίας τοῦ βίου καὶ παντοίας μεταβολὰς, ὁ κακοδαίμων ἀσεβὴς δὲν βλέπει τί ἄλλο, εἰμὴ ὕλης ἀλόγου καὶ ἀνοήτου φορὰν, καὶ τὸν ἄνθρωπον, ταύτης μέρους ἀδιάκριτον, ἀδελφὸν τῶν ἄλλων κτηνῶν, τὸν ὁποῖον,

ἀφ' οὗ τύχη τις ἐμπικίξη πρὸς καιρὸν εἰς κωμικοτραγικὰς τι-
νας ποικίλων συμβεβηκότων σκηνὰς, τέλος ἀπολακτίσασα
τὸν ἐκτραχηλίξει διὰ τοῦ τάφου καὶ τῶν σκωλήκων εἰς τῆς
αἰωνίας ἀνυπαρξίας τὸ βράθρον. Τὴν ὕλην λοιπὸν οἱ τάλαν-
νες ὑλόφρονες θεραπεύουσι, σαρκοποιοῦντες τὴν ψυχὴν, καὶ
λατρεύοντες τὸ σῶμα καὶ τὴν κοιλίαν ὡς ἄν Θεοῦ! Εἰς τού-
των θυσιάζουσι καὶ λόγον ὀρθὸν καὶ ἡθὴ χρηστὰ καὶ πάντα
τὰ γενναῖα καὶ ψυχῆς ἀθανάτου καὶ λογικῆς ἄξια φρονήματα.
Πάντα τὰ θέλητρα τῆς ἀρετῆς εἰς αὐτοὺς φαίνονται παρα-
πλήκτου φαντασίας ὄνειρα καὶ οὔτε μέγεθος καὶ κάλλος
κοινοφελῶν κατορθωμάτων αὐτοὺς κινεῖ, οὔτε νοερῶν θεω-
ρημάτων μεγαλοποιῶν καὶ μεγιστότιμον ὕψος, ἀλλὰ μόνον
ἀποσκοποῦσι πᾶν ὃ, τι τέρπει τὰς κτηνώδεις αὐτῶν ὀρέξεις,
τοῦτο νομίζοντες ἀγαθὸν, τοῦτο φίλον, τοῦτο συγγενῆ, τοῦτο
καὶ πατρίδα καὶ γένος καὶ στοιχεῖον ζωῆς! Αφιλότημοι,
ὡς ἄν νεκροὶ, καὶ κενόδοξοι, ὡς ἄσκοι πεφουσημένοι, ἀφιλάν-
θρωποι, κατάψυχροι, ὡς ἄν ὄφεις, καὶ κόλακες κερδαλεῖοι, ὡς
αἰθῶνες ἀλώπεκες, πάντοτε φίλωτοι τοῦ ἰδίου συμφέροντος
θηρευταὶ καὶ ἡ ὦμοι καὶ ἄγριοι μέχρι θηριωδίας, ἢ χαῖνοι καὶ
ἀνάκιδες μέχρι αὐτοχειρίας! Περιορισμένοι εἰς τὴν στενὴν
τοῦ συστήματος αὐτῶν καὶ τελματώδη φωλεάν, κατασυστοῦ-
σι τὴν ψυχὴν εἰς τὰς σαρκικὰς ἀπολαύσεις, μίαν νομίζοντες
εὐδαιμονίαν, τὴν τρυφήν, καὶ μίαν δυστυχίαν, τὴν ἀλγηδό-
να. Ἐνταφιασμένοι εἰς τὴν μέθην τῶν ἡδονῶν ἢ τῆς ἀπέπι-
σίας, μόλις ἀνοίγουσιν ἐνίοτε τὰ βλέφαρα πρὸς τὰς προσ-
βαλλούσας τῆς συνειδήσεως ἀστραπάς, καὶ πάλιν ἀποκα-
ροῦνται. Ὡς νυκτικόρακες καὶ γλαυκῆς καὶ νυκτερίδες, ἢ ἄλ-
λο τι τῶν νυκτεροβίων, φοβοῦνται καὶ αὐτοὶ τῆς ἀληθείας,
ὡς ἐκεῖνα τῆς ἡμέρας, τὸ φῶς, διότι ἐξελέγχει τὴν πολλὴν
αὐτῶν ἀθλιότητά· προτιμῶσι δὲ μᾶλλον τὰ τοῦ σκότους ἔρ-
γα καὶ πάθη καὶ φρονήματα! καὶ ζῶσι καθὼς φρονοῦσι, καὶ
ἀποθνήσκουσι καθὼς ζῶσιν!

Ἄλλ' ὁ θεοσεβῆς ἄνθρωπος εἰς ὅλην τὴν φύσιν βλέπει τὸν
αἰώνιον αὐτῆς φυτουργόν. Μεταξὺ τοσούτων αἰτιατῶν ἀ-
ποτελεσμάτων θεωρεῖ τὴν πρώτην καὶ κυρίως Αἰτίαν, τὸν
μόνον ἀναρχον καὶ ἀνάιτιον ποιητὴν καὶ προνοητὴν τοῦ παν-
τός. Μεταξὺ τοσούτων ἀλλοδιαδόχων καὶ ἀείποτε τρεπτῶν
φαινομένων γνωρίζει τὸν μόνον ἄτρεπτον καὶ ἀναγκαῖον καὶ

ἀπέλυτον Μονάρχην τῶν ὅλων, «παρ' ᾧ οὐκ ἔστι παραλλα-
γῆς ἢ τροπῆς ἀποσκίασμα». Εἰς ὅλας τὰς μεταβολὰς, ὅ-
σαι μεταλλάσσουσι τῆς πλανήτιδος γῆς τὸ πρόσωπον, θεω-
ρεῖ καὶ τὴν πανέγαθον σοφίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν μυρίαν τῶν
ἀνθρώπων, καὶ τῆς ἀρετῆς τὰς ἀμοιβὰς, καὶ τῆς κακίας
τὰς τιμωρίας. Καὶ ἐν ᾧ ὁ ἀσεβῆς μίαν ἐλπίδα ἔχει μετα-
θάνατον, τὸ μηδὲν, καὶ μίαν κληρονομίαν, τὴν φρικώδη γύ-
κα τῆς ἀνωσθήτου ἀνυπαρξίας, ὁ εὐσεβῆς κεχυμένος εἰς τὴν
φωτεινὴν θεωρίαν τοῦ αἰωνίου καὶ ἀπείρου καὶ παναγάθου
καλοῦ, πρὸς τούτου τὴν ἀπόλαυσιν τείνει διὰ τῆς μιμήσεως·
ζῶν ἐπ. τῆς γῆς, αἰσθάνεται τὰ προοίμια τῶν μεγάλων καὶ
θείων ἀγαθῶν τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἧς τινος διανοεῖται ὅτι ἐ-
πλάσθη κληρονομός. Πλήρης λοιπὸν ἡδίστων ἐλπίδων, πλή-
ρης θείας εὐφροσύνης, ἥτις, καθὼς εἶπεν ὁ σοφός, ἀποτελεῖ
τὴν καρδίαν «ἀγλαόφωτον ἑορτήν,» προσπίπτει καὶ προσκυ-
νεῖ καὶ λατρεύει τὸν δημιουργὸν αὐτοῦ καὶ πατέρα, καὶ βοᾷ
μετὰ γλυκερῶν δακρύων κατανύξεως· «Ἵπάρχεις, πάνσοφε
καὶ παντοδύναμι δημιουργέ καὶ κοσμητορ καὶ τροφοδότα
τοῦ κόσμου τοῦ φυσικοῦ! Ἵπάρχεις, πανεγαθὶ καὶ δίκαιε κυ-
βερνήτα καὶ κριτὰ καὶ βραβευτὰ τοῦ κόσμου τοῦ ἠθικοῦ!
Ναί, ΘΕΕ, τὸ προσκυνητὸν καὶ παντευλόγητον ὄνομα, ἡ μα-
καρία φύσις, τὸ ἀπέραντον κράτος, ἡ ἀφθόνος ἀγαθότης, τὸ
πολυπόθητον κάλλος, ἡ ἄπειρος σοφία, ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς
καὶ πάσης ἀρετῆς, ἡ πάντων τῶν ὄντων ἀναρχος ἀρχὴ καὶ
ἀτελεύτητος τελετή! Ἵπάρχεις ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐσώ-
μενος! Σὲ βλέπω, σὲ ἀκούω, σὲ αἰσθάνομαι (ὅσον δύνα-
ται θνητοῦ πεπερασμένη διάνοια νὰ περιδράξῃ ὀλίγας φανί-
δας ἐκ τοῦ ἀπλέτου καὶ αἰωνίου καὶ μυρίων ἡλίων μυριά-
κις τηλαυγετέρου φωτός σου!). Σὲ βλέπω εἰς ὅλην τὴν
κτίσιν, τοῦτο τὸ λαμπρότατον κάτοπτρον τῶν ἀπείρων τε-
λειότητων σου! Σὲ ἀκούω ἐξ οὐρανοῦ, ἐκ τῆς γῆς, ἐκ τοῦ
Σινᾶ καὶ τοῦ Γολγοθᾶ, ἐκ τῶν τετραπεράτων τοῦ κόσμου,
καὶ ἐκ τῶν πυθμένων τῶν ἀβύσσων! Σὲ αἰσθάνομαι εἰς ἐ-
μυκτὸν, εἰς τὴν νοεράν μου ψυχὴν, τὴν ὅποιαν μοι ἐνέπνευ-
σας, ἵνα σε γνωρίζω· εἰς τὴν θελητικὴν μου καρδίαν, τὴν
ὅποιαν μ' ἐνεφύτευσας, ἵνα σε ἀγαπῶ· εἰς τὴν κατασκευὴν
τοῦ σώματός μου, τὸ ὅποιον ἐπλαστούργησας ἀνάλογον σχή-
νωμα ψυχῆς ἀθανάτου καὶ λογικῆς, φερούσης τὴν εἰκόνα σου·

εις ὅλας τῆς ζωῆς μου τὰς περιστάσεις, τῶν ὁποίων οὐδεμία λανθάνει τὴν περὶ ἐμέ σου πατρικὴν καὶ ἄφατον χρηστότητα, οὐδ' αὐτῶν τῶν τῆς κεφαλῆς μου τριχῶν ὁ ἀριθμὸς! Σὲ αἰσθάνομαι, τέλος, καὶ γίνομαι διὰ τῆς πίστεως κοινωνὸς τῆς θείας σου χάριτος, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ σου, τὴν μίαν, τὴν ἁγίαν, τὴν ἐξ Ἀνατολῶν εἰς πάντα τὸν κόσμον ἀδύτως ἀνατείλασαν, τῆς ὁποίας με ἀνέδειξας μέλος, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν με ἀναγεννάς, με τρέφεις, με διδάσκεις, με ἀγιάζεις, με ἀπαθανατίζεις διὰ τῶν μυστηρίων σου! Ἀντικρὺ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς πίστεώς μου βλέπω τὰ θεσπέσια προτύπια τοῦ ναοῦ τῆς θείας σου Μεγαλοπρεπειάς, ὅπου τὰ μακάρια πνεύματα καὶ ὅλος τῶν πιστῶν σου λατρευτῶν ὁ χορὸς ἀπολαύοντες τὴν θέαν Σοῦ, τοῦ αἰδίου καὶ μόνου καλοῦ, ζῶσιν αἰώνως, καὶ ὅλων τῶν αἰώνων ἡ ἀπέραντος ἔκτασις φαίνεται εἰς αὐτοὺς ὡς μία στιγμή. Ὁ Βασιλεῦ τῆς δόξης, ἀξιώσον με ἵνα καὶ ἐπὶ τῆς γῆς σε λατρεύω, ὡς ἐκεῖνοι, καὶ ἐν οὐρανοῖς σε δοξάζω μετ' ἐκείνων!»

Τοιοῦτος ἐστὶν ὁ θεοσεβῆς, καὶ οὕτω μακαρίως διάγει κευχωρισμένος ἀπὸ τῆς ἀσεβείας! « Μακάριος, ὃς οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλή ἀσεβῶν! »

« Καὶ ἐν ὁσῶν ἁμαρτωλῶν οὐκ ἔστη. »

Δεύτερος οὗτος μακαρισμὸς τοῦ θεοσεβοῦς· ὅτι δὲν ἐστάθη εἰς ὁδὸν ἁμαρτωλῶν. Καὶ ἁμαρτωλοὺς μὲν ὁ προφήτης, ὀνομάζει τοὺς φανεροὺς παραβάτας τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, οἵτινες τοσοῦτω διαφέρουσιν ἀπὸ τῶν ἀσεβῶν, καθ' ὅσον λόγῳ μὲν ἐπαγγέλλονται θεοσέβειαν, εἰς δὲ τὰς πράξεις ἐπιδεικνύουσιν ἀθεότητα. « Θεὸν ὁμολογοῦντες εἰδέναι, τοῖς ἔργοις αὐτῶν ἀρνοῦνται. » καὶ καυχῶνται μὲν ὅτι πιστεύουσιν εἰς Θεόν, ἀλλ' ἡ πίστις αὐτῶν ὁμοιάζει τὴν τῶν κακούργων δαιμόνων, « οἵτινες καὶ αὐτοὶ πιστεύουσι καὶ φρίσσουσιν! » Ὁδὸς δὲ καθόλου μὲν λέγεται πᾶς ὁ βίος ὁ παρῶν· διότι πάντες οἱ ἄνθρωποι ὁμοιάζουν ὁδοιπόρους, οἵτινες, ἅμα γεννηθέντες καὶ πατήσαντες τὸ πρῶτον ἐπὶ τῆς γῆς βῆμα, βαδίζουσι συνεχῶς πρὸς τὸν τάφον. Σχιστὴ δὲ τις ὑπάρχει ἡ ὁδὸς αὕτη καὶ διπλῆ· ἡ μὲν, στενὴ καὶ τραχεῖα καὶ τεθλιμμένη, τὴν ὁποίαν περιπατοῦσιν οἱ ἐνάρετοι εὐσεβεῖς, ἡ δὲ, πλατεῖα καὶ λεία καὶ εὐρύχωρος, τὴν ὁποίαν ὀδεύουσι πάντες οἱ ἁμαρτωλοὶ τῆς γῆς, πολλοὶ μὲν αὐτοὶ καὶ

ποικίλοι, πολλοὺς δὲ καὶ ποικίλους ἔχοντες καὶ τοὺς ὑπηρέτας πρὸς θεραπείαν τῶν ἁμαρτωλῶν αὐτῶν ἐπιθυμιῶν. Ἀκολασίαι καὶ κλοπαὶ καὶ ληστεῖαι καὶ φόνοι καὶ προδοσίαι καὶ ἐπιπορεύσεις καὶ πᾶς ὁ λυσσώδης ὄχλος τῶν πράξεων τῆς ἀνομίας τοὺς περικυκλοῦσι βρυάζοντες καὶ στεφανοῦντες τὰς τερπνὰς αὐτῶν ἀπολαύσεις. Συνεργοῦσιν εἰς αὐτὰς καὶ αὐτὰ πολλάκις τὰ φυσικὰ προτερήματα, συρόμενα καὶ ἄκοντα δοῦλα τῆς κακῆς αὐτῶν προαιρέσεως· τὸ κάλλος, ἡ εὐρωστία, ὁ πλοῦτος, ἡ ἀγχινοία, ἡ εὐγλωττία, τὸ ἐπάγγελμα, αὐτὰ πολλάκις ἡ πολιτικὴ ἐλευθερία, ὅλα ἐν ἐνὶ λόγῳ τὰ δῶρα τῆς θείας προνοίας χρησιμεύουσιν εἰς τοὺς βεβήλους ὡς ὄργανα τῶν αἰσχυρῶν αὐτῶν ἡδονῶν. Παταχόθεν οἱ τοιοῦτοι θερίζουσιν ὅτι ἐπιθυμοῦσι, καὶ κερδαίνουσιν ἀπὸ παντός· ἀπὸ τῆς πατρίδος, ἀπὸ τῆς ξενιτείας, ἀπὸ δημοσίων, ἀπὸ ἰδιωτικῶν, ἐκ γῆς καὶ θαλάσσης, ἐκ φίλων καὶ συγγενῶν, ἐξ ἐχθρῶν καὶ ἀλλογενῶν, ἀπὸ βεβήλων, ἀπὸ ἱερῶν, ἀπὸ τάφων, ἐκ τε ζώντων καὶ νεκρῶν! Οὐδὲν ἄλλο τῆς ἀνομίας ἔχουσιν ὄριον, εἰ μὴ μόνον τὴν ἀδυναμίαν τέρπονται δὲ πολλάκις καὶ ἀναμνησκίζοντες τὴν μνήμην τῶν βδελυρῶν αὐτῶν ἔργων· καὶ καθήμενοι συχνάκις εἰς ἐργαστήρια καὶ δημοσίους συναξεῖς, διηγοῦνται πρὸς ἀλλήλους τὰ πάθη τῆς ἑαυτῶν ἀτιμίας, καὶ τὰς πράξεις τῆς αἰσχύνης, αὐτὰς μὲν ὡς ἀριστείας ἀπαριθμοῦντες καὶ κατόρθώματα, τοὺς δὲ σάφρονας καὶ δικαίους ὡς μωροὺς καὶ ἀναισθητοὺς καταγελῶντες, καθὼς πολλάκις συνειθίζουσι τὰ γαλοπρόσωπα καὶ ἀναιδῆ τῆς ἀνομίας θρέμματα! « Ἐπαινεῖται ὁ ἁμαρτωλὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, καὶ ὁ ἀδικῶν ἐνευλογεῖται. »

Ἄλλ' ὅσον εὐκόλως καὶ ἂν εὐχαριστῶσιν οἱ τοιοῦτοι τὰς κτηνώδεις αὐτῶν ὀρέξεις, καὶ ὅσον ἂν πλατεῖαν βαδίζουσιν ὁδὸν, τόσον ἀποθαίνουσιν ἀθλιώτεροι, καὶ συχνάκις συνθλίβονται πρὸς ἀλλήλους καὶ δάκνονται καὶ λακτίζονται καὶ καταπατοῦνται καὶ κατακρευροῦνται πολλάκις οἱ δείλαιοι! Πᾶσαι αἱ παράνομοι αὐτῶν ἀπολαύσεις ὁμοιάζουν αὔρας ἰλαρὰς αἵτινες ἐνίστ' ἐπιγελῶσιν εἰς κολπώδεις ἄκρας θαλάσσης, σάλου μεγάλου καὶ τρικυμίας προάγγελοι. Μάχαι καὶ συκοφαντίαι καὶ προδοσίαι καὶ ἐπιβουλαὶ κατακυμαίνουσιν ἐξαιφνης τὴν πρόσκαιρον γαλήνην τῶν ἀνόμων αὐτῶν

ἀπολαύσεων· διότι ὅσους ὑπηρετάς μεταχειρίζονται πρὸς βλάβην τῶν ἄλλων, τοὺς αὐτοὺς συνήθως μεταχειρίζονται καὶ κατ' ἄλληλων. Πᾶσαι δὲ αἱ φαινόμεναι φιλίαι καὶ σχέσεις αὐτῶν καὶ φατρία παρομοιάζουσι συνοδίας λύκων ἀγελαίων, ἢ συμμορίας ληστῶν, οἵτινες κατακόπτουσι ἀλλήλους, εὐθὺς ὅταν ἔλθωσιν εἰς τῆς κοινῆς λείας τὴν μοιρασίαν καὶ ἀπόλαυσιν. Ταράσσοντες ταρασσονται, καὶ προαδικήσαντες περιμένουσι ἀντεκδίκησιν· καὶ τύχη καὶ λανθάνουσιν, οὐδεμίαν ἔχουσι πεποιθήσιν ὅτι ἔλαθον. Φόβοι καὶ λύπαι καὶ ἀπιστίαι καὶ νόσοι παντοῖαι βόσκονται καὶ τὰς ψυχὰς αὐτῶν καὶ τὰ σώματα· καὶ καθὼς οἱ ζευγνύοντες τοὺς βόας, ἀπὸ βοείου πάλιν δέρματος λαμβάνουσι τὸ ζυγὸν, παρομοίως καὶ τῶν παρανόμων ἢ κακίᾳ, ἀπ' αὐτῆς αὐτῶν τῆς μογηρᾶς σαρκὸς καὶ προαιρέσεως λαμβάνουσα τὴν ὕλην, δεσμεύει τοὺς εἰς τὸν βαρὺν τῆς κακοδαιμονίας ζυγόν. Πολυλάκις δὲ καὶ Δίκης οὐρανιας βέλος, ἢ νόμων πέλεκυς εἰς τὸν τράχηλον αὐτῶν ἐπιπεσῶν, ἀπήλλαξε τὴν κοινωनीαν ἀπὸ τῆς μᾶστιγος τῆς αὐτῶν παρουσίας· καὶ μένουσιν αὐτῶν τὰ μνήματα εἰς τὸ μέσον τῆς πλατείας, ἣν ἐβάδισαν, ὁδοῦ, φρικτὸν καὶ ἀποτρόπαιον θέαμα.

Μακάριος λοιπὸν, ὅστις οὐ μόνον δὲν ἐβάδισε προχωρήσας, ἀλλ' οὐδ' ἐστάθη καὶ ὄλωσεν εἰς τῶν τοιούτων ἀμαρτωλῶν τὴν ὁδόν! Διότι καὶ πρὶν εἰς αὐτὴν ἀδεύσῃ, συμβαίνει πολλάκις ἵνα κατ' ἀρχὰς ὁ ἄνθρωπος σταθῇ πρὸς τὸ σῶμιον αὐτῆς, καὶ χρονίσῃ, τὰς ἀνόμους ἀποσκοπῶν ἀπολαύσεις, καὶ ταύτας ζηλεύων καὶ κρίνων προτιμωτέρας παρὰ τὴν σκληραγωγίαν τῆς ἀρετῆς. Ἄλλ' ὅμως ὁ τῆς ἀληθοῦς μακαριότητος ἐραστής, καὶ μικρὸν ἀποκλίνῃ ποτὲ πρὸς τὴν ἔσσηλον τῆς πλατείας ταύτης λεωφόρον, οὐδόλωσεν ἴσαται, οὐδ' ἐμμένει ἐπὶ πολὺ, ἀλλ' εὐθὺς ἀποπηδᾷ, ὡς δορκὰς ἢ ἔλαφος ἀπὸ βρόχων, καὶ στραφεὶς βαδίζει τὴν στενὴν καὶ τεθλιμμένην. «ἐμοῦ δὲ (λέγει μετὰ τοῦ Δαβὶδ) παρὰ μικρὸν ἐσαλεύθησαν οἱ πόδες, παρ' ὀλίγον ἐξεχύθη τὰ διαβήματά μου! Ὁδήγησόν με, κύριε, ἐν τῇ ὁδῷ σου, καὶ πορεύσομαι ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου! Ὁδὸν ἀδικίας ἀπόστησον ἀπ' ἐμοῦ! Ἀπόσρεψον τοὺς ὀφθαλμούς μου τοῦ μὴ ἰδῆν ματαιότητα,» τὰ προσωρινὰ θέλητρα τῆς φιληδονίας καὶ φιλακέρδειας καὶ φιλαρχίας, τῆς τρικρούου ταύτης πηγῆς τῶν φοβερῶν τοῦ βίου

δυστυχημάτων (α). «Πάροικος ἐγὼ εἰμι ἐν τῇ γῆ,» καὶ πρόσκαιρος παραδίτης· εἰς τὸ σύντομον τοῦ βίου τούτου σάδιον, παρὰ τὴν εὐρύχωρον τῆς ἀνομίας ἀμαρτηρὸν, προτιμῶ τὴν στενὴν πορείαν τῶν ἐντολῶν σου.» Ὁδήγησόν με ἐν τῇ τριβῇ τῶν ἐντολῶν σου, ὅτι αὐτὴν ἠθέλησα!» Ταῦτα καὶ τοιαῦτα καὶ λέγει καὶ φρονεῖ, τὴν θείαν ἐπικαλούμενος βοήθειαν, καὶ βαδίζει καὶ προχωρεῖ εἰς τοὺς ἀγῶνας τῆς ἀρετῆς. Εἰς ὅλας τὰς ἀνάγκαις καὶ κατηφορικὰς ἀνωμαλίας, ἐνίοτε δὲ καὶ παραγκώδεις τραχύτητας κρημνῶν καὶ σκοπέλων, ὅπου καὶ θηρίων ἀγρίων καὶ ἐρπετῶν ἐσθλοῶν ἀπαντᾷ προσβολὰς, προβαίνει γενναῖος, ἀτρόμητος, ἀκάματος, πλατυνόμενος τὴν καρδίαν ὑπὸ τοῦ ἐνοικούντος πνεύματος τῆς ἀνδρείας, καὶ ἀποβλέπων πρὸς τὰς αἰωνίους ἀντιμισθίας τῶν προσκείρων κόπων τῆς ἀρετῆς. Ὅποιονδήποτε ἂν ἦ τὸ φορτίον οὗ φέρει ἐπαγγέλματος, θεωρεῖ τοῦτο ὡς ἱερὰν παρακαταθήκην, ἐμπεπιστευμένην εἰς αὐτὸν ὑπὸ τῆς προνοίας πρὸς κοινὴν ἑαυτοῦ καὶ τοῦ πλησίον ἢ καὶ τῆς πατρίδος ὠφέλειαν· καὶ προσέχει συντόμως, ὅπως, ὅταν φθάσῃ πρὸς τῆς πορείας τὸ τέρμα, κλίνας ἡσύχως τὰ γόνατα καὶ τὰ νῶτα, ἀποθέτῃ πάλιν εἰς τοὺς κόλπους τῆς κοινῆς τὸ πεπιστευμένον ἐπάγγελμα, μάλιστα μὲν πρὸς τὸ βέλτιον καὶ κοινωφελέστερον ἠΰνημένον, εἰ δὲ μὴ, ἀνόθευτον καὶ ἀκέραιον, καθὼς αὐτὸ παρέλαβεν. Ὅποιαδήποτε ἂν ᾖ τὰ προτερήματα, δι' ὧν αὐτὸν ἡ πρόνοια κατεκόσμησεν, ἀγωνίζεται προθύμως, ἵνα καὶ τὴν τούτων χρῆσιν καὶ τὸ κέρδος τὸ ἐξ αὐτῆς ἀμίαντον καὶ ἄχραντον παραστήσῃ εἰς τοὺς πόδας τοῦ θρόνου τῆς θείας ἀγαθότητος. Οὐδέποτε συγκρούεται συνωθούμενος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ συνοδίτην, ἀλλ' ὁμόφρων μετ' αὐτοῦ συμβαδίζει καὶ χαίρει καὶ προσφιλέως· καὶ ὅταν αὐτὸν ἴδῃ πιεζόμενον ὑπὸ τοῦ βάρους, προθύμως ἀνακουφίζει. Καὶ ὅταν αὐτὸν παρατηρήσῃ ἀποδραθυμούντα πρὸς τοὺς κόπους τῆς ἀρετῆς, καὶ μᾶλλον καταχρόμενον παρὰ χρώμενον σωφρόνως καὶ αὐτὰς τὰς δικαίας τοῦ βίου κτήσεις καὶ ἀπολαύσεις, εὐθὺς αὐτὸν ἐνθυμίζει καὶ τούτων τὸ παροδικὸν καὶ ἐφήμερον. «Σήμερον (λέγει πρὸς αὐτὸν) ἡμεῖς τὴν γῆν γεωργοῦμεν, αὔριον ἄλλες, καὶ μετ' ἐκεῖνον ἕτερος·

ἕτεροι δὲ πάλιν αὐτὴν ἐγεώργησαν πρὸ ἡμῶν, καὶ ἀπῆλθον. Βλέπετε τοὺς ἀγροὺς ἐκείνους καὶ τοὺς ἀμπελώνας καὶ τὰς πολυτελεστάτας οἰκοδομὰς; Πόσα δεσποτῶν ὀνόματα καθέκαστον αὐτῶν ἠλλάξε; τοῦ δεῖνος ἐλέγετο· εἶτα μετωνομάσθη, πρὸς ἕτερον μετελθόν· εἶτα νῦν ἄλλου λέγεται· καὶ οὐδεὶς αὐτοῦ μένει κύριος ἀληθινός! Τείνωμεν, ὦ βέλτιστε, πρὸς τὸ μακάριον τέλος, διατρέχοντες τὸν βίον ὡς ἀρετῆς ἀγωνιστήριον, καὶ μετὰ τὸν βίον περιμένοντες τοὺς νικητήριους τῶν ἀγῶνων στεφάνους. Δὲν βλέπετε τὴν ἀβλιότητα τῶν ζητούντων τὴν εὐδαιμονίαν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀμαρτίας; «Μακάριος, ὃς ἐν ὁδῷ ἀμαρτωλῶν οὐκ ἔσται!»

«Καὶ ἐπὶ καθέδρα λοιμῶν οὐκ ἐκάθισε.»

Τρίτος οὗτος χαρακτήρ τοῦ μακαρίου θεοσεβοῦς· ὅτι δὲν ἐκάθισεν εἰς καθέδραν λοιμῶν. Λοιμοὺς δὲ τοὺς λυμεῶνας καλεῖ καὶ φθοροποιούς, οἵτινες τὴν ἑαυτῶν κακίαν μεταδίδουσι ὡς νόσον λοιμικὴν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους (α). Διακρίνει δὲ τούτους ἀπὸ τῶν προτέρων ἀμαρτωλῶν ὁ Προφήτης, καθότι, ἐκείνους μὲν πολλάκις αὐτὴ τῆς διαγωγῆς ἡ δεδημοσιευμένη αἰσχρότης, μηδὲν ὅλως ἔχουσα προκάλυμμα, καθιστᾷ βδελυροὺς καὶ ἀποτροπαίους πρὸς τοὺς φρονιμωτέροις, ὡς ὀχλικῆς ἀναγωγίας μεσοῦς· ὅθεν μὴδὲ τὸ παραδειγμα τῆς μοχθηρᾶς αὐτῶν ζωῆς γίνεται τοσοῦτον μεταδοσίμων λοιμοῦς δὲ καὶ λυμεῶνας ὁ ψαλμὸς ὠνόμασεν ἐξαιρέτως ἐκείνους τοὺς ἀμαρτωλοὺς, οἵτινες καὶ διὰ τῆς ὑποκρίσεως, καὶ δι' αὐτῶν μάλιστα τῶν ἐπισημοτέρων ἐπαγγελμάτων τοῦ βίου, καθιστῶσι τὴν κακίαν ζηλωτὴν, περιβάλλοντες εἰς αὐτὴν τὸ σεμνὸν τοῦ ἐπαγγέλματος χροῶμα καὶ τὴν ἀκώλυτον ἐξουσίαν, καὶ φθείροντες τὰ ἥθη τῆς χριστιανικῆς κοινωνίας δι' αὐτῶν πολλάκις τῶν μέσων, δι' ὧν ἐτάχθησαν ἵνα ταύτην

(α) Ἀντὶ τοῦ «λοιμῶν» ὁ Ἀκύλας ἔχει «χλευστικῶν», «ὁ δὲ Σύμμαχος «ἐπιθετῶν» (ἀπατείνων)· καὶ τὸ σημερινὸν ἑβραϊκὸν κείμενον τοιαύτης σημασίας λέξιν περιέχει. Ἄλλὰ καὶ ὁ Ἀκύλας καὶ ὁ Σύμμαχος διὰ τοῦ χλευστικῶν καὶ ἐπιθετῶν ἐνόησαν τοὺς εἰρωνας καὶ ὑποκριτάς, οἵτινες μεταδίδουσι εὐκολώτερον τὴν φθοροποιὸν αὐτῶν κακίαν. Ἡ δὲ θεόπνευστος τῶν Ὁ. μετάρρασις μετεχειρίσθη μάλιστα τὸ «λοιμῶν», ὡς λέξιν ἐκφραστικωτέραν καὶ μᾶλλον περιεκτικὴν. Ὅθεν ὁ Ἡσύχιος· «λοιμῶν, φθοροποιῶν ἢ ἀμαρτωλῶν τῶν τοῦ κόσμου ἐμπαικτῶν».

ἐδηγῶσιν εἰς τὴν ἀρετὴν. Καθέδραν δὲ τῶν τοιούτων φθορῶν ὠνόμασεν ὁ Προφήτης οὐχὶ πάντως τὴν ξυλίην, ἐφ' ἧς κάθηται, καθέδραν, οὐδ' αὐτὸ τὸ ἐπάγγελμα (διότι τί πταίουσιν ἀμφοτέρα; ἢ ποῖον μολυσμὸν γενῶσιν ἀφ' ἑαυτῶν;), ἀλλ' ἡ τὸ συνέδριον καὶ τὸν σύλλογον αὐτῶν τῶν λυμεῶνων, ἢ τὴν ἐπὶ τῆς κακίας ἔμμονον αὐτῶν προσεδρείαν, καὶ τὴν ἐν αὐτοῖς παλαιωθεῖσαν καὶ ἐδραίαν γεγενημένην τῆς ἀνομίας ἐξίν καὶ ἐξουσίαν, μεθ' ἧς μεταδίδουσι εὐκόλως τὸν μολυσμὸν ἀπὸ τῶν ἰδίων ἐπαγγελμάτων εἰς πάντας τοὺς ἀπροφυλάκτως πλησιάζοντας (α). Διότι, καθὼς ὁ πανώλης λοιμὸς, ἢ ἄλλη τις κολλητικὴ νόσος, ὅταν ἐνός τινος ἀνθρώπου ἢ κτήνους ἀψηται, διαδίδεται ταχέως καὶ εἰς τοὺς συγχρωτιζομένους καὶ προσεγγίζοντας, καὶ διαφείρονται ὑπ' ἀλλήλων ἀναπιμπλάμενοι τῆς ἀβρωστίας, ὡσαύτως καὶ τῶν λυμεῶνων ἡ ἠθικὴ διαφθορὰ καὶ τὸ κακίον παραδειγμα μεταδίδεται καὶ εἰς τοὺς ἄλλους, καὶ κατανέμεται τὴν πολιτείαν, ἧς τινος οὗτοι κάθηται τιμιώτερα καὶ ὕψιστότε ἐξέχοντα μέλη.

Τοιούτους φθόρους καὶ λυμεῶνας εὐρίσκεις ἀπανταχοῦ, εἰς οἰκίας, εἰς ἐργαστήρια, εἰς πλοῖα, εἰς ἐμπορεῖα, εἰς ὅλα τὰ δημόσια καταστήματα καὶ ἀρχεῖα, εἰς τὰς αὐλὰς αὐτὰς, εἰς αὐτὸ τὸ ἱερατεῖον. Γονεῖς, οἵτινες καταπατοῦσι τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ, γίνονται πανώλεις τῶν ἰδίων αὐτῶν τέκνων καὶ ὄλων τῶν οἰκογενῶν. Ἐργαστηριάρχαι καὶ πλοῖαρχοι καὶ μεγαλέμποροι διαφείρουσι τοὺς ὑπ' αὐτοῖς τεταγμένους διὰ τοῦ κακοῦ παραδείγματος, μεταδίδοντες εἰς αὐτοὺς τὴν αἰσχροκέρδειαν, τὸ ψεῦδος, τὴν ἐπιτορκίαν, καὶ εἴτι ἄλλο ψυχῶλεθρον νόσημα. Ἐπιστάται παιδῶν καὶ νέων ἀνατροφῆς, ὅσον σεβάσμιον καὶ θεῖον ἔχουσι ἐπάγγελμα, τὸ πλάττειν, ὡς ἀγάλματα, καὶ ρυθμίζειν ψυχὰς νεαρὰς, τοσοῦτον εἰς αὐτὰς ἀποβαίνουσι ὀλέθριοι, ὅταν τύχῃσι κακοθήεις. Δικασταί, Στρατηγοί, Βουλευταί, Γραμματεῖς, παντοῖοι πολιτικοὶ ἡγούμενοι λαοῦ, καὶ αὐτοὶ οἱ τὸν σεμνότατον καὶ ἀγιώτατον τῆς ἱερωσύνης περιβεβλημένοι ποδῆρη, ὅσον περιφανέστερα φέ-

(α) Μ. Βασ. εἰς τὸν Α'. ψαλμ. Ὁ δὲ Κλήμης «Καθέδρα δὲ λοιμῶν» καὶ τὰ θέατρα καὶ τὰ (παράνομα) δικαστήρια εἴη ἂν, ὅπερ καὶ μᾶλλον ἢ ἐξακολούθησι ταῖς πονηραῖς καὶ λυμαντικαῖς ἐξουσίαις, καὶ ἡ κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν κοινωνία». Κλήμ. Στρ. Β. 285.

ρουσιν αξιώματα, τοσοῦτον ταχύτερον μεταδίδουσι τὸν τῆς κακίας μολυσμὸν· διότι ὅσῳ περιβλεπτος φαίνεται ἡ κακία, τοσοῦτῳ πλείονας ἐφέλκεται ζηλωτάς· καὶ ὁ λαὸς ἀποβλέπων πρὸς τὴν λαμπρότητα τῶν ἀξιωματικῶν, μιμεῖται καὶ τοὺς συνεμφαινομένους βίους τῶν ἀξιωματικῶν. Δὲν τιμῶσι βέβαια τὰ πλήθη τοὺς τοιούτους κεκληλιθωμένους ἀρχηγούς, οὐδὲ σέβονται τούτους εὐλικρινῶς· πολλάκις δὲ λοιδοροῦσι καὶ δημοσίως· διότι ἡ κοινὴ γνώμη δικαίως ἀπαιτεῖ τὸ ἀξίωμα, πάσης ἀτοπίας καὶ πλημμελείας καθαρὸν· ἀλλ' ὅμως καὶ λοιδοροῦντες αὐτοὺς οἱ πολλοί, μιμοῦνται παρεκτρεπόμενοι πρὸς τὴν θελκτικὴν τῆς κακίας εὐκολίαν· καὶ τόσον προχειρότερον, ὅσον καὶ μικροτέρας ποινῆς ἀξίους νομίζουσιν ἑαυτοὺς, ὡς ἀκολουθοῦντες ἄλλους ἐπισημοτέρους τῶν κακῶν ἀρχηγούς.

Εἰς τοιαύτην κοινωνίαν ἀνθρώπων ὁ τῶν ἠθῶν μολυσμὸς ἄττων καὶ μεταπηδῶν, ὡς ἀγρία φλόξ εἰς δάσος τὸ θέρος, πλατύνεται κύκλῳ καὶ περινέμεται πάσης ἐπαγγελίας καὶ τάξεως κατοίκους, καὶ τότε ἀποβαίνει ἡ πολιτεία ὀργήστρα τῆς ἀνομίας, καὶ πολὺ πλείοτερα τῶν διεφθαρμένων βίων παρὰ τῶν ἐναρέτων τὰ παραδείγματα. Ἐκεῖ βλέπεις πολίτας εἰς τῶν ὑποίων τὰς φιλοκερδεῖς καὶ περιφιλαύτους καρδίας δὲν ἐνηγεῖ πλέον οὔτε τῆς συγγενείας οὔτε τῆς πατρίδος οὔτε τῆς πατρῴας εὐσεβείας ἢ φωνῆ· διχονοοῦντες δὲ πρὸς ἀλλήλους, καὶ μῆτε συμπλοκοῦντες μῆτε συνυπερμαχοῦντες ὁ εἷς ὑπὲρ τοῦ ἄλλου, προδίδουσιν ἀσυνειδήτως τὰ κάλλιστα καὶ ἱερώτατα, καὶ ἴδια καὶ κοινά. Βλέπεις στρατιωτικούς, τὰ γῆθη τῆς πατρίδος, ἐκδεδιητημένους. Βλέπεις πολιτικούς, τοὺς προστάτας καὶ συνεργούς τῆς εὐδαιμονίας τοῦ ἔθνους, ἀνευθύνους λωπεδύτας, ἐπικρούπτοντας ὑπὸ τὰ σεμνὰ τῆς ἀρχῆς ὀνόματα μεγάλας ληστείας, καὶ κλέπτοντας ἀτιμωρητὶ τὰ δημόσια, καὶ κερυῶντας καὶ προπίνοντας ἀλλήλους, ὡς εὐφροσύνης ποτήριον, τοὺς αἱμακτροὺς ἰδρωτάς καὶ τὰ δάκρυα τῶν τεθλιμμένων ὁμογενῶν, καὶ μετ' αὐτῶν δὲ τῶν ἀλλοφύλων, ἂν τύχη, συμποσιάζοντας καὶ συμβοσκομένους εἰς τῆς κειμένης πατρίδος τὰ σπλάγχνα· ὥστε γίνονται τοῦτ' αὐτὸ τὸ τῆς προκομίας, « κύνες ποιμενικοὶ συμπράττοντες τοῖς λύκοις »! Βλέπεις ἱερεῖς, τοὺς πνευματικούς τοῦ λαοῦ πατέρας, ἀλλήλους καὶ κωφούς καὶ δειλοὺς πρὸς τὸ κήρυγμα

τῆς ἀληθείας, πιστοτέρους δούλους τοῦ κόσμου μᾶλλον παρὰ τοῦ ἱεροῦ θυσιαστηρίου, ἔχοντας (καθὼς εἶπεν ὁ προφήτης) (α), τὰ νῶτα μὲν ἀπαστραμμένα πρὸς τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ καὶ τὰ θεῖα τοῦ ἐπαγγέλματος καθήκοντα, τὸ δὲ πρόσωπον χάσκον ἀπέναντι πρὸς τὸ ἄστρον, τὸν κατὰ καιροὺς ἀνατέλλοντα προστάτην τὸν ὁποῖον κολακεύουσιν αἰσχίστα διὰ πρόσκαιρα καὶ βέβηλα κέρδη! Ἐκεῖ . . . . φεῦ! πᾶσα μὲν ἐγκράτεια καὶ αἰδώς καὶ δικαιοσύνη καὶ ἦθος εὐστάθεια καὶ ὁμόνοια καὶ εὐγνωμοσύνη καὶ ἡ περὶ τὰ δημόσια καλὰ φιλοτιμία καὶ ζῆλος ἔργων φιλανθρώπων καὶ ἡ ἱερὰ ἀλήθεια καταφρονοῦνται· θριαμβεύουσι δὲ ἀκρασία καὶ ἀναίδεια καὶ πλεονεξία καὶ διχόνοια καὶ σκευωρία καὶ κολακεία καὶ τὸ χαμερπύστατον ψεῦδος· καὶ ἡ παντελὴς ἀδιαφορία καὶ νεκρωσις πρὸς ὅλα τὰ θεοφιλῆ καὶ κοινωφελῆ. Ἐκαστος ζητοῦσι τὸ συμφέρον τὸ ἑαυτοῦ, οὐχὶ καὶ τὸ τοῦ ἑτέρου, μᾶλλον δὲ καὶ τὸ τοῦ ἑτέρου, δι' ἑαυτόν. Εἰς μικρὰν καὶ πτωχὴν πολιτείαν, ὄχλος ἀνθρώπων καὶ ἀνθρωπίσκων συστενοχωροῦνται ζητοῦντες ὡς πουργίας δημοσίους ὡς μισθαρίου καὶ δοξαρίου πηγὰς, καὶ ὅταν ἐκπέσωσιν ἀπὸ ταύτης, μετατίθενται εἰς ἄλλην, μισθὸν τῆς ἀναξιοσύνης ἢ κακούργιας λαμβάνοντες ἀλλοθῶν κοινοφθῶρων καρπωμάτων πορισμὸν! Πολλάκις δὲ καὶ εἰς καὶ ὁ αὐτὸς ἐνδύεται δύο καὶ τρία τῶν δημοσίων ὑπουργημάτων, ὡς οἱ ἀγοραῖοι ἱματιοκάπηλοι φοροῦσιν ἀλλεπάλληλα τὰ πωλούμενα, πορίζομενοι κέρδος πολλαχόθεν καὶ λυμαινόμενοι πολλὰ!

Ἐκεῖ καὶ ἡ παιδεία τοῦ ἔθνους ἔρπει παρημελημένη, καὶ πᾶν ὅ,τι μέγα καὶ σεβάσμιον ἔχει ὁ λογικὸς ἄνθρωπος χλευάζεται πολλάκις καὶ δημοσίως· καὶ αὐτὰ τὰ ἱερὰ καὶ ἀγνιστικὰ ἔθιμα τῆς πατροπαράδοτου θεοσεβείας ἀναφανδὸν καταπατοῦνται· οὐδ' εὐρίσκεις ἄλλο τι οὔτε δημοσίον οὔτε ἰδιωτικὸν μᾶλλον παρημελημένον παρὰ τοὺς Ναοὺς καὶ τὰ Σχολεῖα! Κλαίουσιν οἱ φιλόθεοι· κρᾶζουσι βασιανίζομένου φωνὰς οἱ φιλάδελφοι· ἀλλ' ἡ πανώλης λοιμικὴ κωφεύει καὶ προβαίνει! Πλήθος ἀγυρτῶν καὶ τυχοζητῶν, ὁμοφύλων καὶ ἀλλοφύλων, συβρέουσι πανταχόθεν εἰσάγοντες πᾶν εἴτι ξένον καὶ ἀλλοδαπὸς μίasma τῶν πατρίων ἠθῶν, ὡς ἂν τάχα δεῖγ-

(α) Ἰεζεκ. η, 16. . . . .

μα πολιτισμοῦ! καὶ ὑπὸ διάφορα ἐπαγγέλματα κατακίρουν τὴν πολιτείαν, ἐμπεισόντες ὡς ἀκρίδες εἰς τοῦ πτωχοῦ τὸ λήϊον. Ἀγέλαι σοφιστῶν, ἔξωθέν ποθεν ἐπιπίπτοντες ὡς νόσος ἐπιδήμιος, λοιμικαί τινες ἢ χολέραι ψυχῶν, στρατοπεδεύουσιν ἐν μέσῳ τῆς χώρας, ὅπλα φέροντες προσωπεῖον φιλάνθρωπίας καὶ φλύαρα βιβλία καὶ χρυσιδίου δόλωμα, καὶ ψυχοκτονοῦσι τοὺς ἀπλουστέρους, μεταχειριζόμενοι ἀνευρυθιάστως τὰ λείψανα τῆς παρ' αὐτοῖς κατεσκευασμένης διδασκαλίας, καὶ πωλοῦντες ἐν διδασκηρίοις, ὡς ἐἰ ἀγορᾶς, εὐωνα καὶ θαψιλῆ ψευδῆ δόγματα καὶ λόγους! Καὶ πρὸς μὲν ἀλλήλους περὶ τῶν αὐτῶν δογμάτων ἐν ταῖς ἑαυτῶν οἰκίαις διαφωνοῦσι διηρημένοι, ὡς ἂν τινα διεσπασμένα μέλη Ἀφυρτείου σώματος, ἢ θραύσματα καὶ ῥήγματα τοῦ κατηρειπωμένου πύργου τῆς Βαβυλώνης· ἀλλ' εἰς τὴν ψυχῶλεθρον θήραν ἐξέροχονται συμφώνως, ὀρέγοντες τὰς χεῖρας εἰς ἀλλήλους, ὡς ἠδελφισμένοι κυνηγοί! Καὶ προβάλλοντες τὸ πλάσμα τῆς δολίου φιλάνθρωπίας, ὡς οἱ περδικοθήραι τὸ ποικίλον πρόβλημα, τοξεύουσιν ἐξέπισθεν, ὅσον δύναντ' ἀφανῶς, ἀνατρέποντες ἀνοσίως ὅσα καθεστῶτα, καὶ ταρασσόντες τὰς συνειδήσεις, καὶ φυτεύοντες ἐρίδας καὶ διχνοτάς μεταξὺ συγγενῶν καὶ συμπολιτῶν, καὶ παρασπᾶντες τὴν ἁγίαν ἐνότητα καὶ τὸν σύνδεσμον τῆς ὀλομελοῦς κοινωνίας, καὶ πολλαχῶς ἐξυθρίζοντες εἰς τὴν αἰθιδίμον εὐκλειαν καὶ τὸν περικαλλέστατον καὶ σωστικώτατον καὶ ἱερώτατον χαρακτῆρα τοῦ ἔθνους!

Τοιαῦτα καὶ μυρία ἄλλα κακὰ ἐπινέμονται τὴν πολιτείαν, ὅταν προηγῶνται τῶν πραγμάτων ἄνδρες λοιμοὶ καὶ φθορεῖς, ἀφ' ὧν ἀναφυσᾶται πολὺς καὶ βαρὺς ὁ τῶν ἡθῶν μολυσμὸς! Μακάριος ὅστις μῆτε μετέλαβε μῆτε μετέδωκεν αὐτόν! « Μακάριος ὅστις ἐν καθέδρᾳ λοιμῶν οὐκ ἐκάθισεν! »

§ 2. Ἄλλ' ἢ ἐν τῷ νόμῳ Κυρίου τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ μελετήσει ἡμέρας καὶ νυκτός ».

Ἰδὼν καὶ ὁ θετικὸς ἢ πρακτικὸς χαρακτῆρ τοῦ μακαριστοῦ θεοσεβοῦς ἢ πανιελοῦς τῆς θελήσεως ἀφιέρωσις εἰς τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ τούτου διηνεχὴς μελέτη κατὰ τε θεωρίαν καὶ κατὰ πράξιν καὶ ἐνέργειαν ἀδιάκοπον. Θέλεις, ἄνθρωπε, τὴν εὐδαιμονίαν σου; Θέλησον τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ.

Εἰς αὐτὸν καθιέρωσον καὶ τὴν ψυχὴν σου καὶ τὴν καρδίαν καὶ τὸν νοῦν σου καὶ τὴν θέλησιν, καὶ κατ' αὐτὸν κανόνιζε πάσας τὰς πράξεις καὶ κλίσεις καὶ ἐνθυμήσεις σου. Τοῦτον μελέτα καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ τοῦτον ἔχε « λύχρον τοῖς ποσὶ σου καὶ φῶς ταῖς τρίβοις σου, » τοῦτον ἠδύσμα εἰς τὰς ἀπολαύσεις σου « γλυκύτερον ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον, » τοῦτον εἰς τὴν ἐπαγγελίαν σου θησαύρισμα τιμαλφέστερον ὑπὲρ πᾶσαν δόξαν καὶ τιμὴν, « ὑπὲρ χρυσίον καὶ τοπάσιον καὶ πλοῦτον πολὺν », τοῦτον εἰς τὰ τέκνα σου πρωτίστην διδασκαλίαν καὶ βεβαίαν κληρονομίαν· τοῦτον σύμβουλον καὶ ὀδηγὸν εἰς ὅλας σου τὰς περιστάσεις. « Καὶ ἔσται (λέγει ὁ Θεός), καὶ ἔσται τὰ ῥήματα τοῦ νόμου τούτου ἐν τῇ καρδίᾳ σου καὶ ἐν τῇ ψυχῇ σου καὶ ἐν τῷ στόματί σου, καὶ προσιβάσεις αὐτὰ τοῖς υἱοῖς σου, καὶ μελετήσεις ἐν αὐτοῖς καθήμενος καὶ διαιστανόμενος καὶ κοιταζόμενος καὶ πορευόμενος ἐν ὁδῷ— καὶ ἔσται ἀσάλευτα πρὸ ὀφθαλμῶν σου, » (α). Εἰς πᾶσαν τάξιν καὶ κοινωνίαν καὶ χώραν ἀνθρώπων, βάσεις τῆς ἀνθρωπίνης εὐδαιμονίας ὑπάρχουσι διὰ παντός αἱ τοῦ θεοῦ νόμου ἐντολαί. Θεός ἐστιν αὐτῶν ὁ νομοθέτης. Ἀλήθεια, τὸ περιεχόμενον. Δικαιοσύνη, τὸ κεινόμενον. Σωτηρία, τὸ σκοπούμενον!

Ὡς εἰκὼν τοῦ ὑψίστου Νομοθέτου, συντάσσει καὶ ὁ ἄνθρωπος νόμους κοινωνικούς· διότι πολλακίς ἀπροσδόκηται καὶ ποικίλαι νεωτεροποιεῖται ἐπιζητοῦσι καὶ νόμους καινοὺς εἰς ἀνακοπὴν τῶν ἀμαρτημάτων. Ἄλλ' οἱ νόμοι μὲν οἱ τῶν ἀνθρώπων διορίζονται προσφυῶς κατὰ τε τὸ κλίμα τῆς γῆς καὶ τὴν θέσιν καὶ τὴν διοίκησιν καὶ τὴν θρησκείαν καὶ τὸν ἠθικὸν καὶ φυσικὸν χαρακτῆρα τοῦ ἔθνους, εἰς τὸ ὅποιον νομοθετοῦνται· πολλακίς δὲ συμμεταβάλλονται ποικίλως καὶ πρὸς τὰς περιστάσεις. Ὁ δὲ θεῖος νόμος ὑπάρχει ἀμετάβλητος καὶ βέβαιος καὶ καθολικὸς καὶ διηνεχὴς· διότι ἔχει τὰς βάσεις εἰς τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ φέρει τὴν σφραγίδα τοῦ τυπώσαντος αὐτὸν αἰωνίου ὄντος. Κατήλθεν ἐξ οὐρανοῦ διδάσκαλος καὶ παιδευτὴς παντὸς ἀνθρώπου καὶ παντὸς ἔθνους ἐπὶ πάσης τῆς γῆς, καὶ καταντᾷ πάλιν εἰς τὸν οὐρανὸν μεταβιβάζων τοὺς μετ' αὐτοῦ συζήσαντας ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ. Καὶ

κατ' αὐτὴν δὲ τὴν ἐφήμερον τῆς παρούσης ζωῆς παροικίαν πᾶσα ἡ ἀληθινὴ τοῦ ἀνθρώπου εὐδαιμονία σφρίζεται, καθὼς προείπομεν, εἰς τὴν φύλαξιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ τῶν νόμων τῶν κοινωνικῶν ἐκεῖνοι μάλιστα συμβάλλουσιν εἰς μόνιμον καὶ σταθερὰν εὐτυχίαν τῆς πολιτείας, ὅσοι ὁμαλῶς ὑπάγονται εἰς τὰ μεγάλα καὶ πολλῶν νόμων περιεκτικὰ κεφάλαια τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, βᾶσιν ἔχοντες καὶ θεμέλιον εἰς τὰ καθόλου τὴν ἀγίαν, τὴν θεόκτιστον Εὐαγγελικὴν νομοθεσίαν.

Οὐαὶ εἰς τὴν χριστιανικὴν πολιτείαν ἐκείνην, ὅπου γίνονται νομοθεταὶ ἄνθρωποι ἀλλόφυλοι καὶ ἀλλόθρησκοι, μῆτε τὸν ἠθικὸν καὶ φυσικὸν χαρακτῆρα τοῦ ἔθνους κατανοήσαντες, μῆτε τὴν θρησκείαν παρατηρήσαντες ἀκριβῶς καὶ ἐπισκευμμένως, μῆτ' αὐτοὶ, ἴσως, ἔχοντες εἰς τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἐγκολλημένους τοῦ θεοῦ νόμου τὰς ἐντολάς, μὴδὲ τὸ φιλοδίκαιον καὶ φιλάνθρωπον καὶ φιλόγαθον καὶ μισοπόνηρον ἦθος, ἄτινα συγκροτοῦσι τῆς νομοθετικῆς ἐπιστήμης τὸν χαρακτῆρα! Οὐαὶ εἰς ἐκεῖνο τῶν εὐσεβῶν τὸ πολίτευμα, ὅπου ὁ νομοθέτης τοὺς μὲν ἱεροὺς καὶ πατρίους θεσμοὺς, ἐν αἷς ἐντέθραται τὸ ἔθνος, ἢ πολλοὺς ἢ ὀλίγους, ἀκυρώσας ὡς ἀρχαίους, ἀποθέσῃ καὶ τὰ μέρος ἀρχήσας, καθὼς ἀπαθήσασαί ζουσιν ἐν ταῖς μουσεῖοις τὰ τῆς ἀρχαιότητος ἐρείπια πρὸς μάνην σπουδῆν τῶν ἀρχαιολόγων, αὐτὸς δὲ μεταφέρει ξένους νόμους, παρ' ἄλλων δανεισάμενος ἔθνων, καὶ τὴν χώραν καὶ τὸ θρησκειομα καὶ τὸν χαρακτῆρα διαφερόντων, καὶ νόμους μάλιστα τεθέντας πολὺς κατὰ τινὰς περιστάσεις εἰς ἐκεῖνα τὰ ἔθνη κυρίως ἰδιαζούσας, πρὸς δὲ τὴν πολιτείαν, εἰς ἣν εἰσάγονται, παντάπασι ἀγνώστους καὶ ἀλλοτρίους! Τοιοῦτοι νομοθέται ὁμοιάζουσιν οὐχὶ πάντως ἰατροὺς (ὁποῖος ὑπάρχει ὁ ἀληθὴς νομοθέτης, τὰ ὑγιεινά καὶ προσηνῆ καὶ σωτήρια νομοθετῶν ἀρμοζόντως καὶ προσφυῶς εἰς τὴν κράσιν τῆς κοινωνίας), ἀλλὰ μᾶλλον ὁμοιάζουσι μαγείρους ὀφθαλμοκτῆρας, μίαν χύτραν ἐκ ποικίλων καὶ παντοδαπῶν ἀρτύοντας ἐψημάτων, ὀλίγα μὲν τέρπουσαν, μεγάλα δὲ βλάπτουσαν, καὶ χαλῶσαν καὶ τοὺς τόνους τῶν ἠθῶν, καὶ τὰ νεῦρα τῆς πολιτείας. Τοιοῦτοι νομοθέται πράττουσι παρόμοια, ὡς καὶ ἂν ἰμάτιον ἢ πῖλον ἢ ὑποδήματα ἀπ' ἄλλου σώματος λαβόντες, εἰς ἄλλο περιβάλλωσι, μὴδ' ὅμως προσαρμόζοντα μῆτε πρὸς τοὺς πόδας μῆτε πρὸς τὴν κεφαλὴν μῆτε πρὸς τ' ἀνάστημα καὶ τὸν ὄγκον τοῦ περιβαλλομένου.

(Ἡ ἀκολουθία ἀμέσως).